

Répai Gellért

(Köröm, 1925. 05. 15.– Dunaújváros, 2005. 05. 26.)

Összeállította: Dr. Takács István

Okleveles kohómérnök, a műszaki tudományok doktora. Mérnöki tanulmányait a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Sopronban működő Kohómérnöki Karán végezte. Mérnöki gyakorlatát Diósgyőrben, a Martin Acélműben kezdte meg, rövid időt töltött Ózdon is. 1954-ben irányították a nyersvas- és acélgártást éppen megkezdett Sztálin Vasműbe. 1955-1963. között az acélmű vezetője, 1964-1985. között a nagyvállalat elsőszámú műszaki vezetője (főmérnöke, műszaki igazgatója, műszaki vezérigazgató-helyettese) volt. Ugyanebben az időszakban a KGST Acél- és Ferroötvözetgyártó Szekciójának nemzetközi elnöki tisztségét Ő töltötte be. 1975-től az MTA Minősítő Bizottsága és a Műszaki Tudományok Osztálya tevékenységében is közreműködött.

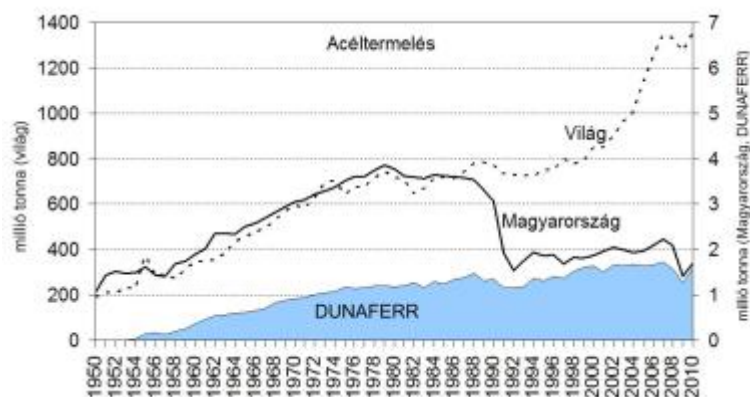

1925-ben született a Sajó menti Körömben. A miskolci Fráter György (mai nevén Földes Ferenc) Gimnáziumban letett érettségi után – hogy ösztöndíjat kaphasson – nem az általa megálmodott orvosira, hanem Sopronba kohászhallgatónak jelentkezett, ahol 1948-ban szerzett mérnöki oklevelet. Ezek után nem véletlen, hogy a borsodi ifjú Diósgyőrben kezdte művelni tanult szakmáját. Fiatalon már vezető beosztásban kísérelte meg a korszerűtlen üzemben az irreális termelési elvárások teljesítését. Rövid ideig Ózdon – a kor nagyon neves acélgártója Balsay István felügyelete alatt – gyarapította acélgártási ismereteit.

Véletlen is lehetett, hogy 1954-ben – a saját szerencséjére, a dunaújvárosi kohászok és a magyar vaskohászat hasznára – az építés alatt álló új magyar vasműbe irányították. Ebben az új gyárban megfelelő lehetőség adódott a fiatal, tehetséges, ambiciózus szakember képességeinek kibontakoztatásához. Ő élt a lehetőséggel: célratorően, kellő eréllyel, rendkívüli áttekintéssel, előrelátással és sikeresen vezényelte közel 8 évig közvetlenül az acélmű és több mint 20 éven át a nagyvállalat műszaki fejlesztéseit, beruházásait és termelését. Irányításával minden területen kiváló eredmények születtek.

Ezt az új acéllemezt gyártó vasművet – szovjet tervek alapján – a II. világháború után a más forrásból ki nem elégíthető acéligény biztosítására építették. Hamis az az állítás, hogy mi a vas és acél országává kívántunk válni. Igaz persze, hogy az '50-es évek első felében ez a beruházás is – az akkori nagy hadikiadások mellett – az életszínvonalat nagyon hátrányosan érintette, az acélra azonban szükség volt. Fontos, hogy 1988-ig országunk acélfelhasználása hozzávetőleg azonos volt a hazai acéltermeléssel és mi évtizedeken át olcsóbban állítottuk elő az acéltermékeket annál, mint amennyiért beszerezhetjük volna. 1968-ra a vasmű az államnak visszafizette a beruházására fordított kiadásokat.

A gyár az 1980-1987. közti években több mint 2 milliárd dollárral járult hozzá az ország devizabevételéhez, s ez alatt az export – import mérlegében több mint egy milliárd dollár az aktívum. A Vasmű vasgyáraink közül lényegében egyedül vészelte át a rendszerváltás utáni gazdasági recessziót, a melegen és hidegen hengerelt acéllemezre és tovább-feldolgozott termékeire van kereslet. Napjainkban az évi 450 kt acéltermelésre tervezett műben 1,5 – 1,7 millió tonna acélt gyártanak.

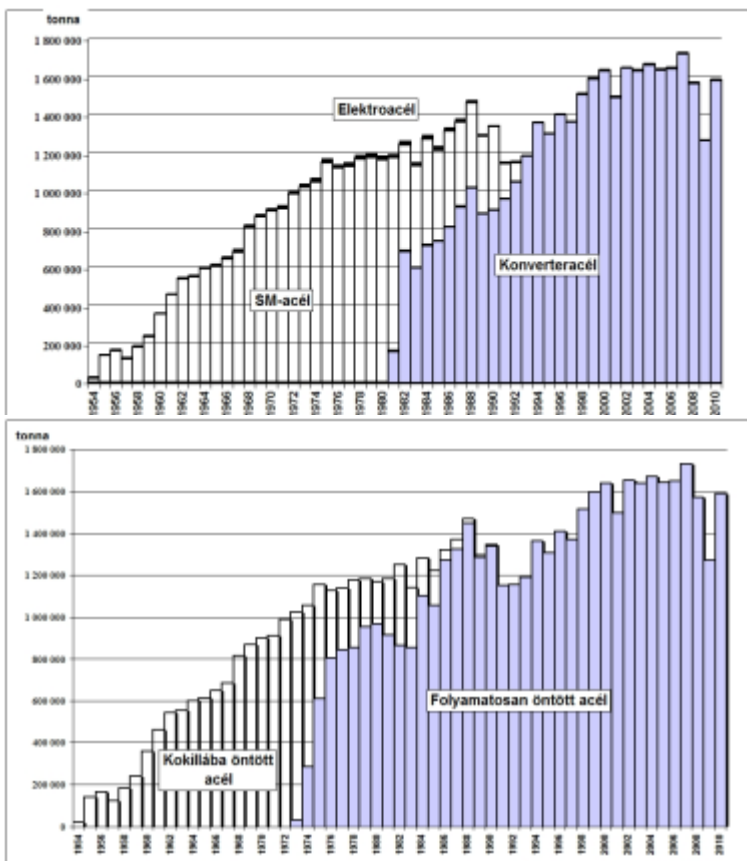
A vázolt eredmények elérésében a gyár kollektívájának, és ezen belül rendkívül nagymértékben kimagasló érdemei vannak Répási Gellértnek.

Tevékenységének első időszakában (1954-1973) az acélgyártás és a kokillába történt acélöntés technológiájának, kapcsolatosan a meleg-hengerelés technológiájának fejlesztése zajlott. Az 1973-1985 közötti időszaknak az acélöntés és acélgyártás technológiaváltása (az acél kokillába öntése helyett folyamatos üzemű öntőgépek telepítése, a Martin kemencék helyett oxigénes konverterek üzembe állítása) a főbb jellemzői. Kapcsolatosan a folyamatos acélöntőgépeken gyártott brammák izzítására alkalmas kemencéket és a konverterek által megkívánt több nyersvas előállításához jobb minőségű és nagyobb mennyiségű kokszt előállító blokkot is kellett építeni.

Az első ütemben épült berendezésekkel a vasműben évi 450 kt acél előállítását tervezték, majd a berendezések duplikálásával ezt évi 900-1000 kt-ra gondolták növelni.

Répási Gellértnek meghatározó szerepe volt abban, hogy – a tervezett 450 kt acél termelésére is alkalmatlan berendezésekkel – a gyártópark duplikálása nélkül 1972-re sikerült évi 1 millió tonna acélt gyártani és kihengerelni.

Az osztrák Maerz céggel jó szakmai kapcsolatokat épített ki. Az acélgyártó kemencéket két lépcsőben új típusúra, jobb tüzelési módúra és 125 tonnásról 180 tonnásra építették át, a gyártást 1969-től pedig oxigénnel intenzifikálták.

Munkatársaival már 1957-ben kifejlesztette és szabadalmaztatta az ún. félig csilapított acélok gyártástechnológiáját. A technológia nyomán a hengereltáru termeléshez szükséges acélmennyiséget 8-10 %-kal úgy lehetett csökkenteni, hogy az acéltermelésnél meghatározó szerepű energiahordozóknak és tűzálló anyagoknak a költségei is jelentősen csökkentek. Az új technológia igazi hatását 1964-ben hozta meg, amikor lehetővé vált a vasmű eredetileg elképzelt technológiai rendjének leegyszerűsítése. Az eredeti elképzelés szerint egy új hengersor építését tervezték, amivel az acélműben gyártott 500 mm vastag tuskókat 200 mm vastagságú bugák-

ká lehetett volna nyújtani. A bugákat lehűtve – felületjavítás után – újból 1200 °C-ra melegítették volna, hogy lemezzé hengerelhessék. A Répási Gellért irányításával kidolgozott egymeleges hengerlés feleslegessé tette a további beruházást, sőt, azonos tuskómennyiségből közel 10 %-kal több lemezt lehetett gyártani.

Répási Gellért előrelátását mutatja, hogy 1967-ben, amikor a világon termelt acélnek csak 3 %-át öntötték folyamatos öntőgépeken – pénzhányos időszakban –, az új technológia megvalósítása mellett foglalt állást. Ez a technológia 1973-1974-ben valósult meg a vasműben; 2db, 240 mm vastagságú brammát gyártó gép került telepítésre. Ez a fejlesztés kb. 25 éven át a vasmű gazdaságosságának alapját képezte. Ezen a téren a világot mintegy 20 évvel sikerült megelőznünk.

Az új öntési technológiában rejlő lehetőségeket Répási Gellért és munkatársai sokban bővítették. Az öntőgépeken az akkor gyártott acélfajtáknak ui. csak a fele volt önthető. Kétévi munkával kidolgozták a finom acéllemezek gyártását megalapozó, a „minimális dezoxidáció elve” alapján történő folyamatos öntés technológiáját. Ez és az öntőgépeken a vasmű szakembergárdája által, több lépcsőben alkalmazott fejlesztések tették lehetővé, hogy a vasműben gyártott minden acélfajtát és a 800 kt/év teljesítményre tervezett gépeken ennek több mint dupláját, 1,7 millió tonna acélt önthettek le 2007-ben.

Nem szégyen, hanem érdem, hogy a folyamatos öntőmű, az acélgyártó konverter és a koksoló blokk is olcsó, szovjet szállítású volt. A berendezések megbízhatóan üzemeltek és minden téren kis költséggel lehetett őket továbbfejleszteni.

Műszaki igazgatóként törekedett a mű vertikális termelési összhangjának megteremtésére, s ez az egyes technológiák fejlesztéséhez adott impulzust. Ehhez felhasználta a külföldi, élenjáró technológiát alkalmazó üzemek tapasztalatait, a hazai szakintézetek és nem kismértékben a gyári kollektíva újító, alkotó tevékenységét is. A kapacitás nőtt, a ráfordítások csökkentek, nagyon sokat javult az anyagkihozatal, az energiafelhasználás 20 év alatt a felére csökkent. Nagyon is megérdemelt volt az Állami Díj, amivel 1980-ban öt munkatársával megosztva jutalmazták.

Dr. Répási Gellérttel
megosztva

Állami Díjjal
kitüntetett
kohómérnökök

Dr. Hauszner Ernő
1921-2006

Kuslits Tibor
1928-1992

Makray Tibor
1929-2001

Vata László
1932-

Verbó István
1931-2002

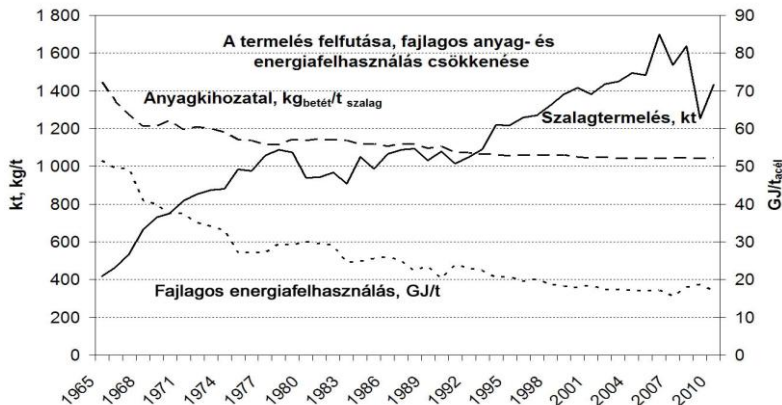
Állami Díjas mérnöktársai is 1954-től nyugdíjazásukig a vasműben munkálkodtak.

Dr. Hauszner Ernő a metallurgiai kutatás és anyagvizsgálat, Kuslits Tibor az energiagazdálkodás, Makray Tibor és Vata László az acélgyártás, Verbó István a nyersvasgyártás meghatározó szakemberei voltak és maradandót alkottak.

Répási Gellért munkája során folytonosan támaszkodott a tudomány és különösen az anyagtudományok eredményeire. Szorgalmazója és résztvevője is volt a vállalati kutatásnak, sok új acélfajta – köztük a mikroötvözött, növelt

folyáshatárú, jól hegeszthető acélok – kifejlesztésének.

Tudományos tevékenységeként 1976-ban kandidátusi fokozatot szerzett, és 1982-ben elnyerte a műszaki tudományok doktora fokozatot is.

Nagy súlyt helyezett a tudományos eredmények gyakorlatba való átültetésére. Őt idézem: „A tudomány és műszaki fejlesztés eredményeinek technológiává alakítása az eredményesség elsősorú feltétele. E nélkül a piaci igényekhez való alkalmazkodás, illetve a versenyképesség fenntartása csak illúzió. És ennek a folya-

matnak a főszereplője az alkotó ember.” Ez a hitvallás sikerének legfőbb titka is. Különleges érzéssel látta meg az egyes emberben rejlő lehetőségeket. Szerencsésen választotta meg a tehetséges, kellő felkészültségű és megfelelő szorgalmú munkatársakat. Tőlük maximális teljesítményt követelt, de ehhez – teljes bizalmával – biztosította az alkotó légkört is.

Kiaknázta a kohászok civil szervezetében az OMBKE-ben rejlő lehetőségeket is. Elindítója és támogatója volt annak a balatonszéplaki konferenciasorozatnak, melyen több mint 25 éven át a vaskohászat hazai és külföldi szakemberei cseréltek ki tapasztalataikat, ismertették eredményeiket. Mindebből a vasgyárak sokat profitálhattak.

Sok ösztönzést adott a helyi főiskolán folyó szakemberképzéshez és tevékeny részese volt Dunaújváros közéletének is. A város fejlődését támogatta, a fedett uszoda építésének koordinálását – aktív évei végén – magára vállalta.

Eredményes munkásságát a már jelzett Állami Díjon kívül más kitüntetésekkel is elismerték. 1975, 1980 és 1985-ben a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesült. Megkapta a Szocialista Munkáért Érdemrendet is. Szakmai egyesületünkben kifejtett munkájáért Soltz Vilmos és Wallner Aladár emlékérmeket kapott. Kiérdemelte a vasmű legmagasabb kitüntetését a – legendás vezérigazgatóról elnevezett – Borovszki Díjat és a várostól a Dunaújvárosért Díjat is.

1985-ben, 60 évesen ment nyugdíjba, de még 10 éven át, amíg egészsége engedte, munkatársai támaszkodhattak tanácsaira. Jó érzés tölthette el, hogy az általa elvetett mag jó földbe hullt. Elsősorban fiatalabb volt munkatársai, tanítványai az 1986 utáni 6-8 évben a nyersvasgyártás, az acélmetallurgia és a meleghengertelés területén a Tőle megszokott szellemben nagyléptékű fejlesztéseket hajtottak végre. Ezek eredménye még több és jobb minőségű, piacképes termék lett, mely biztosította, hogy a vasmű máig is talpon maradt, de ez már egy új történet.

Forrás:

DUNAFERR Dunai Vasmű Krónika, Dunatáj Kiadó Kft, 2000. (574)

Nekrológ Dr. Répási Gellértről, BKL Kohászat 2005. 4. sz.

Dunaújvárosért Díj Dr. Répási Gellértnek, Dunaújváros Online 2006. október 23.

60 éve kezdődött Dunapentele határában egy új vasmű építése, BKL Kohászat 2010. 5. sz.

